

Arkut

Jäppilän ja Virtasalmen museokokoelmissa on yhteensä 13 arkkua. Ne kaikki, paria poikkeusta lukuunottamatta edustavat tyypiltään vanhaa tasakantista mallia. Arkut ovat maalaamattomia tai hyvin tummaksi maalattuja. Kovasta käytöstä kertoo maalipinnan kuluminen lähes olemattomiin. Suurin osa arkuista on vakaasti kyläsepän raudoittamia. Kaikissa lukko ja avainkilven muoto ovat lähes identtisiä. Nurkissa pysty- tai vaakaheloitukset. Näin meidän museoarkkumme vahvistavat käsitystä, että museokokoelmiin talletetut savolaiset arkut ovat pienikokoisia, yksinkertaisia ja maalaamattomia, mutta tekotapansa puolesta vanhoja. Oliko tällä alueella vain yhtä mallia arkkuja, vai onko museoon otettu tai annettu vain vanhimpia arkkuja? Olisipa mukava saada tietoa, minkälaisia arkkuja kodeissa vielä nyt on tallessa.

Arkkuja on meillä ollut kauan. Ne olivat ennen irtonaisten kaappien tuloa sisustukseen vaatetavaran ja monen muunkin tavaran säilytyspaikka. Niitä käytettiin myös tavaran kuljetukseen. Kansanomaisessa kulttuurissamme arkkuja käytettiin hyvin pitkään, aina 1800-luvun lopulle asuintiloissa ja aitoissa vaatteiden säilytykseen. Arkkujen tärkeydestä kertoo niiden huolellinen valmistaminen ja koristeelliset taontatyöt.

Kapio- eli morsiusarkut tai -kirstut olivat usein kauniisti koristeltuja nimikirjaimin ja kasviaihein. Morsiusarkulla kapiointeen oli keskeinen asema häätöjuhlassa. Arkunkansi pidettiin auki ja kaikki saattoivat nähdä miten taitava ja ahkera käsityöihminen morsian oli. Siihen mitä morsiamen kapiointiin ja "anteihin" sisältyi palaan vielä toisessa jutussani.

Esimerkkinä kauniista koristemaalauksesta on oheisessa kuvassa Virtasalmen kotiseutumuseossa oleva morsiusarkku (VM 458). Tämä arkku eroaa selvästi muista arkuista sekä malliltaan, kooltaan että koristelultaan. Pohjamaali on tummanruskea. Kulmia ja reunoja on korostettu sinivihreällä. Avainkilven ympärille on säteittäin maalattu lehtioksat sekä hedelmällisyyden symboleina punaisia ja valkeita kukkia.

Poikkeuksellisen käyttötarkoituksensa takia Virtasalmen museon esinetiedoista nousee esille arkku nro 511. Tämä kooltaan muita arkkuja isompi arkku on esinetiedoissa nimetty kinkeriarkuksi. Se on ollut Joroisten seurakunnan arkku, jossa kirkonkirjat on kuljetettu kinkereille. Arkku on vuonna 1915 kirkon korjauksen jälkeen myyty huutokaupalla. Sen osti kansanpelimanni Hynninen ja vei tilalleen Saarniemelle. Arkku vaihtoi edelleen omistajia ensin kaupassa ja sitten perinnönjaossa ja kulkeutui Helsingin ja Viipurin kautta lopulta Virtasalmelle vuonna 1944. Virtasalmella arkku lahjoitettiin museolle.

Arkkuun on taakse maalattu vuosiluku 1850. Kuva Timo Naukkarinen

Tässä tyypillinen
kotiseutumuseoidemme, savolainen arkku
(Virtasalmi 453:1). Kuva Timo
Naukkarinen.

Katso myös - oheinen linkki. Se vie Kansallismuseon sivulle ja Arvid Liljelundin maalaukseen "Puettu lutti". Tauluun on kuvattu havainnollisesti kansanomaisen vaateaitta arkkuineen 1800-luvun lopulla.

<https://www.kansallismuseo.fi/fi/collectionSearch/artifact/909517>

(lähteet: PaMu-tietokanta, Finna-tietokanta. Kansallismuseon kokoelmat Finna-tietokanta.
Ritva Savolahti, Muistiinpanoja pieksämäkeläisistä pitotavoista ja muutamista vuotuisjuhlista (kuuliaiset, häät, hautajaiset, kinkerit, kekri, jouluku, juhannus) 1962. Museovirasto digiarkisto. Anna-Kaari Hakkarainen, Päivi Häikiö, Curiositas. Esineitä, tarinoita 1100-1917. Toivo Vuorela, Suomalainen kansankulttuuri, Toivo Vuorela, Kansanperinteen sanakirja,)

